

Kvinnorna under den industriella revolutionen

Före den industriella revolutionen hade kvinnliga hemslöjds- och manufakturarbetare utgjort en viktig yrkesgrupp i flera textilländer. I regel arbetade de mot dålig betalning och hade mycket långa arbetsdagar. I takt med manufakturernas tillväxt ökade kvinnoarbetet. Omyndigheten uteslöt däremot i princip kvinnor från självständig ekonomisk verksamhet. Skråregleringar inom handel och hantverk utgjorde ytterligare ett hinder för kvinnornas näringsutövning. Merkantilismen hade föga plats eller intresse för kvinnlig företagsamhet.

Den arbetsfrihet kvinnorna på många håll hade haft inom handel (småhandel) och hantverk under medeltiden (se s. 16) hade successivt inskränkts genom trycket från manliga företagares krav på ensamrätt. Undantag var t. ex. den franska mode- och parfymindustrin som gav försörjning åt många kvinnor och även hade kvinnliga företagare.

Industrialismen ändrade i många avseenden villkoren för kvinnans tillvaro och hennes ekonomiska ställning. Särskilt i de större städerna minskades hemarbetet. Kvinnans roll i hemmet minskade och hon sökte sig ut till de ökade arbetsmöjligheterna i samhället, vilket ofta betydde okvalificerat, tungt och smutsigt arbete. Från slutet av 1700-talet kom ett växande antal kvinnor ut i fabriksarbete som inte krävde särskilda kvalifikationer: till mekaniska spinnrockar, spol- och stickmaskiner. Företagarna använde gärna kvinnlig arbetskraft eftersom den i regel var billigare.

Från slutet av 1700-talet finner vi också i industriländerna ett växande antal arbets-

Kvinnlig gruvarbetare i en engelsk kolgruva i början av 1800-talet. De tunga transporterna i trånga gruvgångar sköttes ofta av barn och unga kvinnor.

lösa kvinnor varför "prostitutionen följde kvinnans lönearbete, som en skugga" (Alexandra Kollontaj). Mannens lön beräknades på att han hade familj att försörja, kvinnan arbetade bara "vid sidan om". Arbetarfamiljernas dåliga ekonomi gjorde dock, att industriarbetarnas hustrur och barn ofta fick lov att bidra till försörjningen, vilket ytterligare pressade arbetslönerna. Kvinnoarbetet stod lägre i kurs än mannens under större delen av 1800-talet, trots att antalet självständigt arbetande kvinnor hela tiden växte. Kvinnorna var rättslösa och saknade till större delen utbildning. De var också uteslutna från den fackliga rörelsen under dess tidigare kampår.

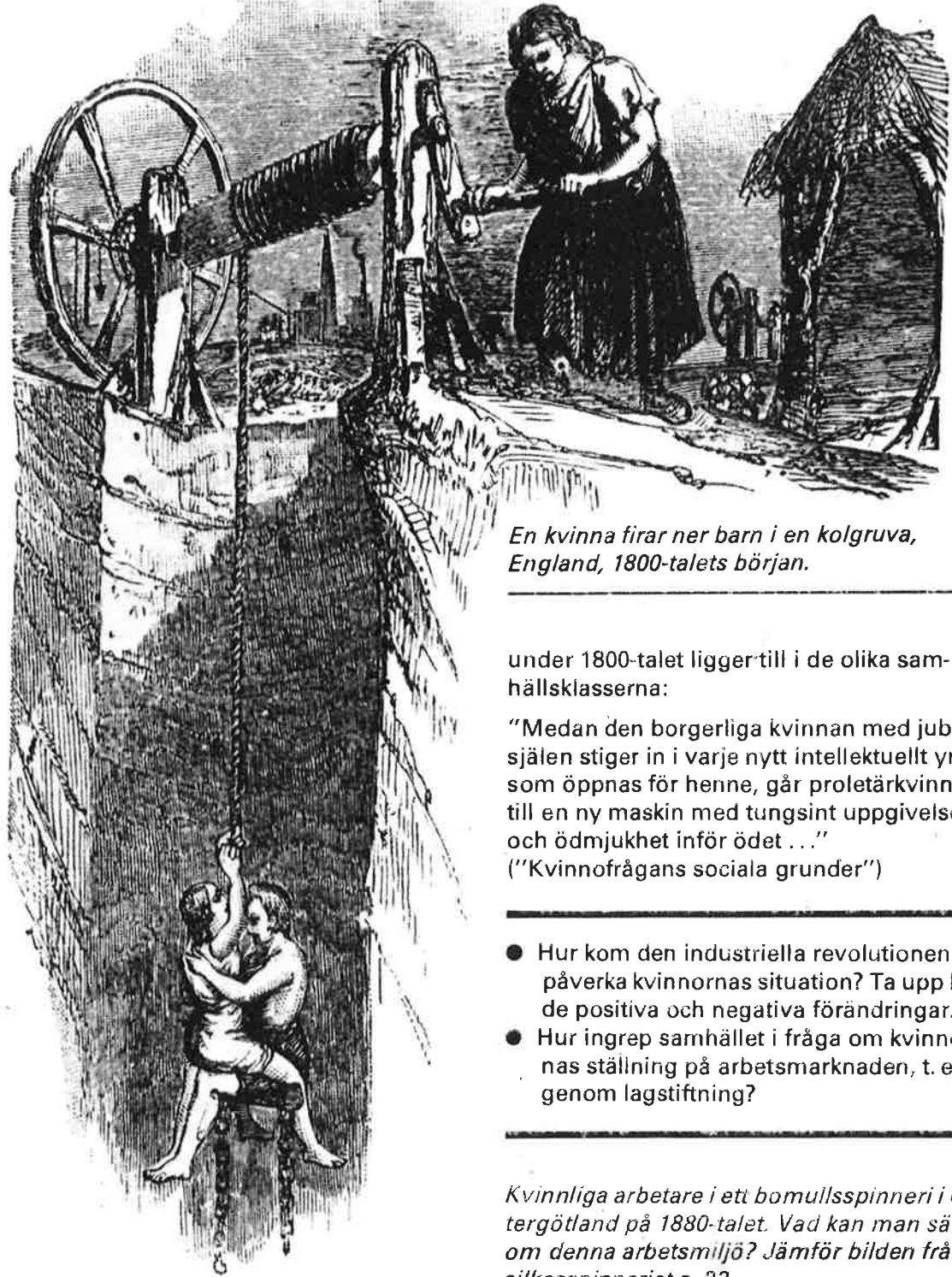
Under 1800-talets första hälft arbetade kvinnor i England liksom i kontinentens industridistrikt i gruvor och hälsovådliga industrimiljöer och för lägre lön än männen. En del förbättringar genomfördes successivt, delvis genom lagstiftning. År 1843 förbjöds i England gruvarbete (under jord) för kvinnor och barn, och 1844 och 1847 förkortades kvinnors arbetsdag till tolv resp. tio timmar.

För ytterligare förbättringar arbetade bl. a. den syndikalistiska rörelsen, som inte fann det tillfredsställande att det var så mycket mera lönande att ägna sig åt prostitution än åt att arbeta inom industrin. De sociala reformsträvandena ledde så småningom till lagstadgad minimilön åt kvinnor (1909), men fortfarande hade de lägre löner än männen.

I England ökade under tiden 1870–1900 antalet industriarbetare med åtta procent, medan arbeterskorna ökade med 20 procent. En liknande utveckling präglar flera andra industriländer. I USA:s textildistrikt fanns vid denna tid många städer som kallades "she-towns", där företagarna föredrog att använda billig kvinnlig arbetskraft, medan männen fick stanna hemma.

Alexandra Kollontaj påpekar i sin analys av kvinnoproblemen hur olika "kvinnosaken" ►

En kvinna firar ner barn i en kolgruva, England, 1800-talets början.

under 1800-talet ligger till i de olika samhällsklasserna:

“Medan den borgerliga kvinnan med jubel i själen stiger in i varje nytt intellektuellt yrke som öppnas för henne, går proletärkvinnan till en ny maskin med tungsint uppgivelse och ödmjukhet inför ödet . . .”

(“Kvinnofrågans sociala grunder”)

- Hur kom den industriella revolutionen att påverka kvinnornas situation? Ta upp både positiva och negativa förändringar.
- Hur ingrep samhället i fråga om kvinnornas ställning på arbetsmarknaden, t. ex. genom lagstiftning?

Kvinnliga arbetare i ett bomullsspinneri i Östergötland på 1880-talet. Vad kan man säga om denna arbetsmiljö? Jämför bilden från silkesspinneriet s. 23.

